

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ПРОБЛЕМИ ТА НЕДОЛІКИ ПРЯМОГО ТА НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В ДЕРЖАВІ

В даному науковому дослідженні проаналізована структура прямого та непрямого оподаткування в державі. Автором розкрито основні переваги та недоліки існуючих видів прямих та непрямих податків в умовах трансформаційних перетворень, виділені основні проблеми сучасної системи оподаткування, проведений ретроспективний аналіз структури податкових надходжень. Здійснена оцінка існуючих прямих та непрямих податків, розроблені рекомендації щодо можливих шляхів подальшого вдосконалення системи прямого та непрямого оподаткування.

Ключові слова: пряме та непряме оподаткування; ПДВ; акцизний податок; податкові надходження; мито; податок на доходи фізичних осіб; податок на прибуток підприємств; єдиний податок.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення реформування сучасної системи оподаткування є головним завданням економіки держави. Питанням вдосконалення системи оподаткування приділяється значна увага з моменту отримання незалежності України. На наш погляд, в період економічної трансформації держави, назріла необхідність податково-бюджетного регулювання в Україні замість проведення суто фіскальної податкової політики. Також, на державному рівні визнано гостроту проблеми оподаткування, пов'язаної з надмірністю податкового тягаря.

Актуальність наукового дослідження полягає у тому, що пряме та непряме оподаткування є важливим засобом впливу на економіку, а його реформування дасть змогу підвищити ефективність національної економіки, сприяти збільшенню стабільних надходжень до бюджету країни, а також покращити умови для ведення бізнесу та залучення інвесторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями вдосконалення системи прямого та непрямого оподаткування займалися економісти-дослідники та вчені В. Л. Андрущенко, І. В. Барановська, О. Д. Данілов, Т. І. Єфименко, А. І. Крисоватий,

В. М. Мельник, І. В. Педь, І. Р. Чуй.

Мають певні здобутки в дослідженні теоретичних і практичних аспектів оподаткування такі економісти, як В. М. Федосова, В. М. Опарін, В. І. Островецький, В. М. Суторміна, Н. С. Рязанов, О. В. Мірчев, Б. Я. Панасюк, П. П. Дубенецька, В. А. Савчук та інші.

Серед сучасних економістів, що зробили вагомий внесок у дослідження питань формування системи прямого та непрямого оподаткування як важливої сфери впливу на розвиток держави, можна виділити О. Василика, М. Дем'яненко, Д. Дему, О. Кириленко, А. Крисоватого, А. Поддєрьогіна, А. Соколовську, Л. Сідельникову та інших.

Мета статті. Метою написання наукової статті є обґрунтування необхідності проведення теоретичного та методологічного дослідження ефективності прямого та непрямого оподаткування в державі, розроблення рекомендацій щодо можливих шляхів подальшого вдосконалення системи прямого та непрямого оподаткування в умовах трансформаційних перетворень.

Актуальність зазначених проблем, їх практична значимість і недостатня наукова розробленість визначили головну мету статті – виділення переваг та недоліків в системі прямого і непрямого оподаткування, виявлення проблем податкової системи України, а також пошук шляхів їх вирішення.

Відповідно до поставленої мети, нами були окреслені наступні завдання: визначити основні переваги та недоліки в системі прямого і непрямого оподаткування, виявити проблеми податкової системи держави, а також запропонувати заходи для її вдосконалення.

Вирішення проблем повинно здійснюватися шляхом реформування як існуючої в державі законодавчої бази, так і накопиченого теоретичного і практичного досвіду у сфері оподаткування.

Основний розділ. Під дією ринкових перетворень в державі виявлено ряд недоліків при оподаткуванні підприємницької діяльності, що призводить до наступних наслідків:

- відтоку підприємств у тіньову сферу, тобто до ведення нелегальної діяльності і
- повного ухиляння від сплати податків, порушення податкового законодавства і зменшення суми податків, яку необхідно перерахувати до бюджету.

Розглянемо основні причини: кількість податків та рівень податкових ставок; складність у розрахунках податкових сум; високий рівень нестабільності (постійно змінюються не лише ставки

оподаткування, а й види податків); нераціональна структура оподаткування (висока частка непрямих податків, низька частка особистого прибуткового податку і високі нарахування на фонд заробітної плати); ефективність роботи податкової служби; рівень суспільної свідомості щодо необхідності сплачувати податки; рівень довіри платників до владних структур, які виконують функцію розподілу коштів, отриманих від податків; рівень довіри платників до владних структур, які виконують функцію розподілу коштів, отриманих від податків; рівень корупції у державі [3].

Першочерговим завданням держави є максимальне спрощення структури податкової системи України для забезпечення стабільності податкових надходжень до бюджету.

Ми бачимо ключове призначення податкових надходжень у забезпеченні країни фінансовими ресурсами з метою фінансування державних видатків. Важливим інструментом реалізації стягування податкових платежів є зведення бюджету, що фінансується за допомогою податків, позик, іноземної допомоги та емісії грошей.

В умовах трансформаційних змін в економіці держави податки є основним важелем макроекономічного регулювання, які впливають не тільки на інтереси держави, але й платників.

На сьогодні, сучасну систему оподаткування складають різні за класифікацією податки, кожен з яких має свої специфічні риси та функціональне призначення. Роль окремого податку характеризується його приналежністю до певної групи згідно з наявною класифікацією податків, яка дає можливість більш повно розкрити економічну сутність податків, напрям та характер впливу на соціально-економічний розвиток суспільства [4].

В загальному, за формою оподаткування всі податки поділяються на дві групи, а саме прямі та непрямі. Прямі податки встановлюються безпосередньо до об'єкта оподаткування, а їх розмір залежить від його масштабу. Вони становлять основу податкової системи держави.

Нами було виділено переваги прямого оподаткування:

- дає можливість державі впливати на економічні процеси (інвестиційну активність, накопичення капіталу, сукупне споживання, ділову активність);
- встановлює пряму залежність між доходами платника і його відрахуваннями в бюджет, тобто реалізує принцип справедливості;
- розподіляє податковий тягар так, що той, хто має високі доходи, платить до бюджету більше, ніж той, хто має більш низькі доходи.

Таким чином, прямі податки об'єктивно більшою мірою володіють стимулюючими можливостями щодо безпосередніх товаровиробників.

Слід показати також основні недоліки прямого оподаткування в державі [5]:

- потребує складного механізму бухгалтерського обліку об'єкта оподаткування і стягнення податків, є труднощі з визначенням того, що належить до доходів;
- включає застосування високого рівня контролю, розширення податкового апарату, оскільки мають місце приховування доходів і ухилення від оподаткування;
- пов'язане з можливістю ухилення від сплати податків через недосконалість фінансового контролю і наявність комерційної таємниці;
- потребує певного розвитку ринкових відносин, оскільки тільки в умовах реального ринку може сформуватися реальна ринкова ціна, а отже, і реальний прибуток.

Розглянемо основні види прямих податків: податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), податок на прибуток, податок на майно ін.

Оподаткування прибутку, з одного боку, забезпечує залежність державного бюджету від процесів, які відбуваються в матеріальному виробництві, а з іншого боку, дає широкі можливості для вжиття заходів з державного регулювання економіки. Останнє має особливе значення та водночас потребує особливої уваги та обережності, тому надзвичайно важливо враховувати це, незважаючи на тенденції, що можуть виявитися стосовно значущості цього податку в доходах бюджету [2].

Уваги заслуговує також прибутковий податок, який має свої переваги і недоліки. Головна його перевага – ставить рівень оподаткування у пряму залежність від джерела сплати податків – доходу. А також при реалізації принципу справедливості велике значення має підхід до встановлення шкали ставок – пропорційних, прогресивних чи регресивних. Тож, справедливість прибуткового оподаткування реалізується через шкалу ставок.

Недоліки цього виду оподаткування: існують труднощі, пов'язані із обліком об'єкта оподаткування. Це стосується приховування доходів і ухилення від сплати податків, а також необхідно належним чином вирішити, що саме належить до доходів і як ці доходи обчислюються.

На відміну від податку на прибуток, податок на доходи фізичних осіб є формою прибуткового оподаткування саме доходів громадян, а

не їх частини у формі прибутку. Сучасна практика оподаткування свідчить про позитивний досвід використання прогресивних ставок та дотримання принципу соціальної справедливості щодо розподілу податкового навантаження між юридичними та фізичними особами в системі прибуткового оподаткування [5].

Ще одним із видів оподаткування є майнове оподаткування, яке є найбільш поширеною у світовій практиці формою прямого оподаткування, спрямованою на зміцнення фіскального потенціалу держави.

Загалом майже в усіх європейських державах існує податок на розкіш, який стосується переважно дорогої нерухомості.

Другу групу податкових надходжень до бюджету створюють непрямі податки, які відіграють значну роль у формуванні доходів держави та податковому регулюванні.

Історично так склалося, що основним видом непрямих податків був акциз, при якому об'єктом оподаткування, як правило, виступала вартість товарів, що мали певну специфічну особливість (тютюн, алкогольні напої, легкові автомобілі) або рівень споживання яких значно залежав від зміни цін [4].

Поетапний розвиток непрямих податків призвів до появи податку з обороту (своєрідного універсального акцизу), який у деяких країнах трансформувався в податок з продажу або податок на додану вартість.

Сьогодні, непрямі податки виступають надбавкою до ціни товарів і сплачуються кінцевими споживачами цих товарів) у формі таких платежів, як ПДВ, акцизний податок та мито.

Аналізуючи існуючі теорії оподаткування доведено, що непрямі податки вважаються несправедливими (не враховують розмір доходів платників), хоча й мають певні переваги. За відносно простого механізму їх справляння вони забезпечують стабільні й суттєві доходи до бюджетів різних рівнів [1].

Розглянемо переваги і недоліки непрямих податків.

Основними перевагами непрямих податків, на наш погляд, є:

- їх ефективність у фіскальному аспекті є більшою, оскільки вони оподатковують споживання, яке в свою чергу є більш стабільне ніж прибутки;

- від їх сплати важко ухилитись і досить легко контролювати;

- не мають впливу на процеси нагромадження, але вони регресивні в соціальному аспекті і здійснюють досить значний вплив на загальні процеси ціноутворення;

- швидко і регулярно постійно надходять до бюджету, що дає

змогу фінансувати видатки бюджету;

- охоплюють дуже широке коло товарів і послуг народного споживання, тому з високою ймовірністю надходять досить повно;

- забезпечують збільшення доходів держави при зростанні населення та його добробуту;

- визначають вирівнювання міжрегіонального розподілу доходів, балансують місцеві бюджети, оскільки споживання більш рівномірне в територіальному аспекті;

- здійснюють стримуючий вплив на споживання товарів, шкідливих для здоров'я і моральності населення;

- справляють значний вплив на державу, який виражається у збільшенні обсягів виробництва продукції;

- відзначаються зручністю у тому, що вони характеризуються близькістю до місця внесення, не мають примусового характеру, не потребують накопичення певних коштів.

З недоліків є відсутність безпосередньої залежності від розміру доходів платників та регресивний характер.

Розглянемо більш детально основні види непрямих податків: ПДВ, акцизний збір та мито.

Податок на додану вартість (ПДВ) – це форма акцизу, яка зберігає переваги багаторівневого податку з обороту щодо оподаткування всіх ступенів руху товару, але водночас ліквідує його основний недолік – кумулятивний ефект.

В нашій державі ПДВ вперше запроваджено в 1992 році, і разом з акцизним податком він змінив податок з обороту і податок із продажу. Вже з 1997-го року був ухвалений новий Закон України «Про податок на додану вартість», який суттєво змінив порядок справляння податку, що діяв раніше. Сьогодні ПДВ нараховується та сплачується відповідно до норм Розділу V Податкового кодексу України (далі – ПКУ) [3]. В основу розрахунку ПДВ покладено методику визначення доданої вартості. ПДВ є одним з основних непрямих податків в Україні, окремі елементи якого потребують удосконалення, враховуючи досвід європейських країн.

Другим за значенням та розміром надходжень до Зведеного бюджету України є акцизний податок, справляння якого регламентується Розділом VI ПКУ, який є непрямим загальнодержавним податком на споживання окремих видів товарів, визначених як підакцизні, що включається до ціни таких товарів.

Наступним непрямим податком є мито – вид митного платежу, що стягується з товарів, які переміщуються через митний кордон України, тобто ввіз, вивіз чи транзит, і який включається до ціни товарів та сплачується за рахунок кінцевого споживача. Порядок його справляння регламентується Митним кодексом України [10].

Розглянемо динаміку стану та структури прямих та непрямих податків України за період 2018–2021 років в таблиці.

Таблиця

Динаміка структури податкових надходжень до бюджету України
за 2018–2021 роки, млн грн

Показники	2018	2019	2020	2021	Темп росту, % 2021/2018
<i>Податкові надходження</i>	986347	1070322	1136687	1295188	131,3
<i>Неподаткові надходження</i>	192704	212789	234410	185348	96,2
<i>Прямі податки</i> в т.ч.:	462885	431158	455162	517816	111,9
ПДФО	299901	275459	295107	309074	103,1
Податок на прибуток	106182	117317	118472	161722	152,3
Єдиний податок	29564	35270	38031	43812	148,2
Податок на капітал	2801	3112	35553	3209	114,6
<i>Непрямі податки</i> в т.ч.:	528343	539529	590541	668780	126,6
ПДВ	347508	378690	413579	478714	137,8
Акцизний податок	126758	130753	146501	155800	130,0
Мито	27077	30086	30461	34269	126,6

Джерело: складено автором за даними [6; 8]

З даних наведених у таблиці бачимо, що надходження від непрямих податків за останні роки збільшилося (темп росту 2021 р. до 2018 р. становить 26,6%). Серед податкових надходжень найбільшу питому вагу становить податок на додану вартість, надходження від якого з кожним роком зростає: у 2018 році – 347508 млн грн, у 2019 – 378690 млн грн, у 2020 – 413579 млн грн, а у 2021 році він становив – 478712 млн грн, що є негативним фактором.

Варто зазначити, що акцизний податок формує значну частину доходів Зведеного бюджету України. Так станом на 2021 р. надходження від акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) становили 155800 млн грн, що на 30,0%, більше, ніж у 2018 р., та зумовлене як збільшенням обсягів виробництва деяких підакцизних товарів та зростанням специфічної ставки акцизного податку на тютюнові вироби і спирти.

Розглянута нами динаміка митних платежів упродовж 2018–2021 рр. показала, що частка цих платежів є порівняно незначною і зростає з 27077 млн грн у 2018 році до 34269 млн грн у 2021 році. Темп

росту даного показника за чотири роки становить 26,6%, що показує не дуже позитивну динаміку. Таке збільшення акцизних і митних платежів зумовлено в трансформаційних умовах посиленням фіскальної функції непрямих податків, що передбачає збільшення податкового навантаження на споживача.

Серед прямих податків, які мають суттєве фіскальне значення для формування фінансових ресурсів держави, можна відзначити податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). Рівень ПДФО в 2018 р. становив 299901 млн грн, а вже в 2021 р. цей показник був зафіксований на рівні 309074 млн грн, темп росту становить 52,3%. Одним із факторів впливу на рівень надходження податку на доходи фізичних осіб є підвищення мінімальної заробітної плати.

Надходження від податку на прибуток підприємств упродовж досліджуваного періоду також постійно зростають. Починаючи з 2018 року, надходження від податку на прибуток до зведеного бюджету України становили 29564 млн грн, а в 2021 р. вони зростають до 161722 млн грн, що на 52,3% вище, ніж у 2018 р. До цього призвело збільшення прибутковості підприємств, зростання кількості зареєстрованих юридичних осіб.

Також відбувається збільшення єдиного податку з 29564 млн грн у 2018 р. до 43812 млн грн у 2021 р., або на 48,2% та податку на капітал на 14,6%. Таке явище зумовлене підвищенням податкових ставок за зростанням курсу гривни по відношенню до інших валют.

На рисунку покажемо динаміку змін податкових та неподаткових надходжень до державного бюджету України за 2018–2021 роки.

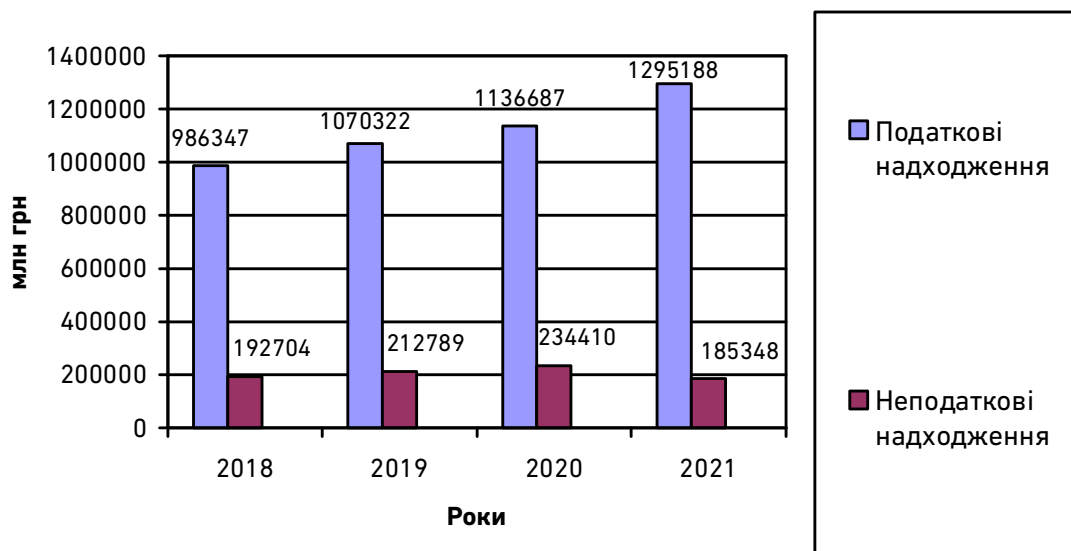

Рисунок. Динаміка зміни податкових та неподаткових надходжень до Державного бюджету за 2018–2021 роки

З наведених даних видно, що надходження від непрямих податків переважно втричі перевищують надходження від прямих податків.

Аналізуючи проведене нами наукове дослідження за період 2018–2021 рр., ми можемо говорити про незадовільний стан податкової системи держави, збільшенні податкових надходжень та зростанні непрямих видів податків.

Характеризуючи вагомі напрацювання провідних науковців та економістів, а також законодавчі ініціативи чинної влади можливо запропонувати основні заходи для зниження податкового навантаження у суспільстві.

З нашої точки зору, основними напрямками вдосконалення ПДВ з урахуванням досвіду європейських держав мають бути такі:

1. Постійне вдосконалення законодавства у сфері ПДВ та остаточна його адаптація до вимог ЄС.

Цей найважливіший напрям трансформації вітчизняної системи ПДВ повинен стати вирішальним і охоплювати діяльність влади на усунення неякісних властивостей чинного законодавства, забезпечивши стабільність правового поля і його систематизацію в єдиному законодавчому акті, а саме ПКУ [5].

2. Поетапна ліквідація неефективних пільг із ПДВ.

Хоча перелік пільг в Україні економічно і соціально обґрунтований, постає питання щодо ефективності та раціональності їх надання. Очевидно, варто перейти до практики, яка застосовується в більшості європейських країн. Вона полягає у зниженні ставки ПДВ з одночасною ліквідацією більшості пільг.

3. Системне запровадження диференційованих ставок ПДВ.

На думку фахівців, такий крок реформування чинної системи ПДВ зменшить негативний вплив високої стандартної ставки на рівень добробуту незаможних.

4. Контроль за своєчасним відшкодуванням ПДВ і створення умов для недопущення нових боргів.

Повнота і своєчасність відшкодування ПДВ є важливими не лише для відновлення обігових коштів підприємств, а й для піднесення міжнародного авторитету України.

5. Реформування процесів адміністрування ПДВ.

У ЄС функціонує автоматизована система обміну інформацією про ПДВ (VIES), метою якої є контроль над фінансовими потоками в межах внутрішніх кордонів Союзу.

Ще одним за фіскальною ефективністю серед непрямих податків в Україні є акцизний податок. Частка цього податку в доходах

зведеного бюджету України коливається від 12% до 14%. Основним джерелом податкових надходжень внутрішнього акцизу є акцизний податок з виробників тютюнових виробів та пального.

Основними шляхами вдосконалення адміністрування акцизного податку з метою посилення його фіскального ефекту належить: [1]

- поступове наближення ставок акцизного податку на тютюнові вироби до відповідних ставок ЄС;

- розширення сфери застосування нульової ставки акцизного податку;

- упровадження ефективних інструментів контролю за обігом підакцизних товарів, що в основному стосується винятків із загального порядку акцизного оподаткування;

- запровадження інноваційних технологій та вдосконалення існуючих електронних систем контролю за обігом підакцизних товарів;

- приведення у відповідність переліку підакцизних товарів через включення до нього природного газу, вугілля та коксу для опалення і виробництва електроенергії;

- скасування акцизного податку з реалізації через роздрібну торговельну мережу низки підакцизних товарів.

Третім непрямим податком за величиною фіскальної ефективності є мито. Останні роки характеризуються збільшенням надходження від мита, що свідчить про посилення функції непрямих податків загалом та збільшення податкового тягаря на споживачів.

Основними проблемами, які зменшують фіскальну ефективність мита є:

- бюджет України недоотримує великі обсяги податків, оскільки країна споживає багато імпортової продукції, яка ввозиться за «чорними» та «сірими» схемами;

- сплата адвалерного мита ґрунтується на вартісному визначенні бази оподаткування – митній вартості товарів. У багатьох випадках суб'єкти ЗЕД занижують цю величину, а тому державний бюджет не отримує належний обсяг надходжень;

- ухилення від сплати мита у вигляді прояву такого дестабілізуючого зовнішньоекономічну діяльність явища як контрабанда;

- відносна дорожнеча адміністрування.

На наш погляд, збільшенню надходжень мита сприятиме проведення наступних заходів:

- запровадження нових методів боротьби з контрабандою, через яку не надходять мільярди гривень до державного бюджету України;

- ліквідування низки корупційних схем на митниці, що призведе до збільшення доходів держави;
- проведення модернізації в роботі Митної служби України;
- вдосконалення системи електронного розмитнення товарів;
- поступове наближення митного законодавства України відповідно до вимог ЄС з урахуванням економічних інтересів держави.

Аналіз дослідження проблем системи прямого оподаткування показав основні недоліки та його переваги.

На нашу думку, враховуючи досвід зарубіжних держав, можна запропонувати такі шляхи покращення системи прямого оподаткування:

- запровадження у вітчизняну практику загальноприйнятих у міжнародній практиці методів обчислення та оптимізації податкових різниць відповідно до податку на прибуток підприємств;

- систематичне вдосконалення середовища оподаткування (необхідно створити середовище, сприятливе для активізації підприємницької діяльності, забезпечити рівність усіх платників перед діючою системою законодавства);

- поетапне зниження податкового навантаження на національну економіку з урахуванням збалансованості бюджетної системи;

- поступове спрощення податкової системи шляхом скорочення кількості податків та зборів. Податок на прибуток повинен мати інтегрований характер; підвищення фіскальної ефективності податку на прибуток за рахунок удосконалення системи адміністрування, оптимізації податкових пільг та розширення податкової бази за рахунок зменшення масштабів ухилення від оподаткування;

- постійне підвищення рівня відповідальності платників податків за своєчасну і повну сплату належних до бюджету платежів, включаючи встановлення матеріальної та кримінальної відповідальності, з одночасним заохоченням і моральним стимулюванням до сплати податків;

- загальне вдосконалення порядку адміністрування прямих податків;

- на рівні держави формування податкової культури населення та платників податків.

Висновки. Проведений нами аналіз та оцінка прямих та непрямих податкових надходжень держави показала наявність певних недоліків як в методиці їх розрахунку та застосування, так і в якісній їх характеристиці.

На наш погляд, для вирішення питань податкового регулювання доцільно насамперед провести реформування всієї податкової

системи держави шляхом розробки та затвердження такої моделі, яка б враховувала інтереси не тільки держави, але й платників податків. В умовах трансформаційних перетворень та постійних змін у законодавчо-нормативній базі слід звернути увагу на процеси адаптації нових критеріїв до стягування податків та зборів через урегулювання процедур розрахунку та сплати податкових платежів, що, безумовно, пов'язані з побудовою стабільної та ефективної банківської системи України. Крім того, будь-які зміни повинні бути обов'язково узгоджені з прийнятою бюджетною та податковою політикою держави починаючи із законодавчого рівня.

Слід зауважити, що будь-які зміни потребують системного підходу, що забезпечить зважене використання податкових, бюджетних, соціальних, економічних, фінансових важелів із метою досягнення поставлених державою завдань щодо розвитку.

Реалізація запропонованих нами шляхів вдосконалення прямого та непрямого оподаткування в державі сприятиме зростанню багатства на всіх зрізах суспільства, формуванню соціально-економічної моделі економічної системи, подоланню поділу економіки України на офіційну й тіньову.

1. Веремчук, Д. Проблеми і перспективи розвитку системи непрямого оподаткування в Україні. *Вісник Університету банківської справи НБУ*. 2013. № 3. С. 13–18. 2. Карлін М. Фінанси країн Європейського Союзу : навч. посіб. Київ : Знання, 2011. 639 с. 3. Котіна Г. Податкові важелі впливу на економіку в сучасних умовах: вітчизняний та світовий досвід. *Економіст*. 2010. № 5. С. 31–35. 4. Сидельникова Л. П. Податкова система : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2013. 424 с. 5. Сторожук О. В., Федун Л. М. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2016. № 1. С. 206–223. 6. Міністерство фінансів України : вебсайт. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>. (дата звернення: 15.02.2022). 7. Національний банк України : вебсайт. URL: <http://www.bank.gov.ua/> (дата звернення: 15.02.2022). 8. Виконання Зведеного бюджету України за 2018–2021 роки. URL: <http://treasury.gov.ua> (дата звернення: 15.02.2022). 9. Державна казначейська служба України : вебсайт. URL: <http://www.treasury.gov.ua> (дата звернення: 15.02.2022). 10. Податковий кодекс України : Закон України зі змінами і доповненнями. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/> (дата звернення: 15.02.2022).

REFERENCES:

1. Veremchuk, D. Problemy i perspektyvy rozvytku systemy nepriamoho opodatkovannia v Ukraini. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy NBU*. 2013. № 3. S. 13–18. 2. Karlin M. Finansy krain Yevropeiskoho Soiuzu : navch. posib. Kyiv : Znannia, 2011. 639 s. 3. Kotina H. Podatkovi vazheli vplyvu na ekonomiku v suchasnykh umovakh: vitchyzniani ta svitovi dosvid. *Ekonomist*. 2010. № 5. S. 31–35. 4. Sydelnykova L. P. Podatkova systema : navch. posib. K. : Lira-K, 2013. 424 s. 5. Storozhuk O. V., Fedun L.

M. Fiskalna efektyvnist podatku na dodanu vartist v Ukraini. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*. 2016. № 1. S. 206–223. **6.** Ministerstvo finansiv Ukrainy : vebsait. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>. (data zvernennia: 15.02.2022). **7.** Natsionalnyi bank Ukrainy : vebsait. URL: <http://www.bank.gov.ua/> (data zvernennia: 15.02.2022). **8.** Vykonannia Zvedenoho biudzhetu Ukrainy za 2018–2021 roky. URL: <http://treasury.gov.ua> (data zvernennia: 15.02.2022). **9.** Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy : vebsait. URL: <http://www.treasury.gov.ua> (data zvernennia: 15.02.2022). **10.** Podatkovyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy zi zminamy i dopovnenniamy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/> (data zvernennia: 15.02.2022).

Shylo Z. S. ^[1; ORCID ID: 0000-0002-2669-6734],

Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor

¹*National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

PROBLEMS AND DISADVANTAGES OF DIRECT AND INDIRECT TAXATION IN THE STATE

The relevance of the research is that direct and indirect taxation is an important means of influencing the economy, and its reform will increase the efficiency of the national economy, increase stable revenues to the country's budget, and improve conditions for doing business and attracting investors.

The purpose of writing a scientific article is to substantiate the need for theoretical and methodological research on the effectiveness of direct and indirect taxation in the country, to develop recommendations for possible ways to further improve the system of direct and indirect taxation in transformational transformations.

In the conditions of transformational changes in the state economy, taxes are the main lever of macroeconomic regulation, which affects not only the interests of the state, but also taxpayers.

In general, according to the form of taxation, all taxes are divided into two groups, namely direct and indirect. Direct taxes are imposed directly on the object of taxation, and their amount depends on its scale. They form the basis of the tax system of the state.

Consider in more detail the main types of indirect taxes: VAT, excise duty and duties.

VAT is a form of excise duty that preserves the advantages of a multilevel sales tax over the taxation of all stages of movement of goods, but at the same time eliminates its main drawback – the cumulative effect.

The second in importance and amount of revenues to the Consolidated Budget of Ukraine is the excise tax, the collection of which is regulated by Chapter VI of the TCU [5] and which is an indirect national tax on consumption of certain types of goods defined by the TCU as excisable.

The next indirect tax is a duty – a type of customs duty levied on goods moving across the customs border of Ukraine, i.e. import, export or transit, and which is included in the price of goods and paid by the final consumer. The procedure for its collection is regulated by the Customs Code of Ukraine.

Describing the significant achievements of leading scientists and economists, as well as legislative initiatives of the current government, it is possible to propose basic measures to reduce the tax burden on society.

In our opinion, taking into account the experience of foreign countries, we can offer the following ways to improve the system of direct taxation:

- introduction into domestic practice of generally accepted in international practice methods of calculating and optimizing tax differences in accordance with the corporate income tax;

- systematic improvement of the tax environment (it is necessary to create an environment conducive to the intensification of business activities, to ensure equality of all payers before the current system of legislation);

- gradual reduction of the tax burden on the national economy, taking into account the balance of the budget system.

Keywords: direct and indirect taxation; VAT; excise tax; tax revenues; duties; personal income tax; corporate income tax; single tax.

Отримано: 17 лютого 2022 р.
Прорецензовано: 22 лютого 2022 р.
Прийнято до друку: 25 березня 2022 р.